

NUMMER

2

2020

Grödan

- Hållbar turism
- Tips från årets Greppa Näringen-medlem

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Livsmedelsförsörjning och beredskap i Coronans tid

Det råder Coronatider som påverkar många i vårt län på flera plan. Många upplever säkert en oro för sin egen och andras hälsa, sitt företag och för hur det ska bli i vårt land.

Jordbrukssektorn är inte lika hårt drabbad av Corona-situationen som många andra branscher i samhället. Det har dock i samband med denna pågående kris blivit tydligt hur sårbart det är att vara ett importberoende land. Vi ser att inhemska lager saknas även i lantbruket, av till exempel gödning, reservdelar till maskiner, läkemedel och växtskyddsmedel. När produktionen faller i avlägsna länder ligger vi sist i kedjan. Om transporter fastnar i Europa är Sverige långt bort.

Flera företag i länet har snabbt ställt om sin produktion till att tillverka handsprit och skyddsutrustning till vården. Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) analyserar prover åt humansidan. Men att ställa om till ökad regional livsmedelsproduktion tar längre tid. Att säkra Sveriges livsmedelsförsörjning har därför kommit högt upp på agendan i samband med den långvariga kris som drabbat vårt land. Och det är med tillförsikt vi noterar att hela livsmedelskedjan är klassad som en samhällsviktig verksamhet av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Sverige har ingen brist på livsmedel, det har Livsmedelsverket velat vara tydliga med i sin kommunikation mot hamstring.

Jordbruksverket rapporterar att smittan egentligen inte har haft någon större negativ påverkan på primärproduktionen av livsmedel. Tvärtom ser man en ökad efterfrågan på svenska animalieprodukter. När människor arbetar hemifrån och inte går på restaurang lagar de maten själva och då vill konsumenterna gärna köpa lokalproducerat. Även på spannmålspriset har krisen haft en liten positiv effekt på grund av ökad lagring och en period med svag krona. Försäljningen av frukt och grönt och matfisk direkt till restaurang har däremot gått ner. De enda dagligvaror som kan ta slut i Sverige idag är frukt och grönsaker, enligt landsbygdsministern i en intervju i Svenska Dagbladet den 30 april.

Viss säsongspersonal har i skrivande stund faktiskt tagit sig igenom stängda gränser och ett antal svenskar har tagit arbete i trädgårdsnäringen. De 8 000 säsongsarbetare som LRF gått ut med att lantbruken behöver blir dock troligen svårt att hinna anställa eftersom vissa länder fortfarande har utreseförbud för sina medborgare. Verktöget **gronajobb.se** och regionens nyskapade plattform **matchajobben.nu** är viktiga initiativ i vårt län när vissa företag står utan kunder medan andra behöver stärka sin bemanning.

Alla prognoser pekar mot att Sverige går mot ett varmare klimat, och det är inte bara risken för smittor som vi ser ökar till följd av förändringar i klimatet. Bränder, stormar och torka är andra händelser som vårt län varit drabbat av under senare och år och som vi behöver ha beredskap för på alla samhällets nivåer. Särskilt de östra delarna av länet har nu haft torra somrar flera år i rad. Efter en torr och blåsig april månad finns det, när detta skrivs, en viss oro för ännu en sommar med torka. På en del lantbruk i länet är den oron kanske lika stor som oron för coronavirus.

MARIA LECLERCQ

Avdelningschef

Avdelningen för djur, landsbygd och livsmedel

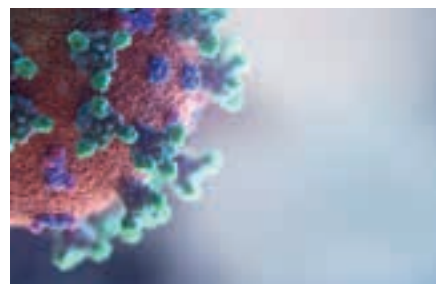
Eldsäl för hållbarhet och lokala samarbeten **sid. 4**

Unik fjäril inventeras sommaren 2020 **sid. 14**

Ängs- och betesmarksinventering 2020 **sid. 7**

Coronaviruset – vad kan Länsstyrelsen göra för företagare på landsbygden? **sid. 8**

Stort intresse för Reko-ringar **sid. 19**

Eldsäl för hållbarhet och lokala samarbeten	4
Hur bekämpar jag renkavle?	6
Ängs- och betesmarksinventering 2020.....	7
Coronaviruset – vad kan Länsstyrelsen göra för företagare på landsbygden?.....	8
Lantbruksdjuren i Östergötland mår bra!.....	9
Årets Greppa Näringen-medlem 2020.....	10
Årets Greppa Näringen-rådgivare 2020	12
Budgetneddragningar inom landsbygdsprogrammet	13

Unik fjäril inventeras sommaren 2020	14
Regeringen ger uppdrag till myndigheter för att förenkla försäljning av vildsvinskött.....	16
Rovdjursläget	17
Sök stöd till permanenta stängsel mot rovdjur	17
Skapa blomrika marker och hjälp vilda pollinerande insekter.....	18
Stort intresse för Reko-ringar.....	19

*”Ju fler hemestrarar och
svemestrarar man kan
ha – desto bättre!”*

Eldsjäl för hållbarhet och lokala samarbeten

Kanotäventyr, vandringar och guidade mountainbiketurer i vacker östgötsk natur. Lokala samarbeten och hållbar turism. Det är några ledord för turistföretaget Woods & Waters i Omberg.

Hållbar turism är något som växer runt om i Sverige och fler och fler semestrar inom Sveriges gränser. Vi upptäcker att det finns många pärlor runt om i landet som vi kan besöka sommar som vinter. Dessutom satsar många turistföretag på hållbar turism. Ett av de företagen är Woods & Waters som Linda Staaf driver i Omberg. Linda är född på ett lantbruk i Närke men är nu bosatt i Vadstena. Sedan 2009 har hon varit aktivitetsföretagare på Omberg. Med en bakgrund inom hotell- och resebranschen har hon erfarenhet inom turismnäringen.

Redan för över 20 år sedan var Linda intresserad av ekoturism och då framför allt för de sociala bitarna av turismen, att den ska gynna lokalinvånarna. Även om hon såg sig som en person som månade om natur och klimat var det svårt att ta in den klimatförändring vi människor och acceptera det som händer. 2018 blev året då Linda på allvar tog till sig den klimatpåverkan som pågår. Förutom att driva ett ekoturismföretag håller hon bland annat föreläsningar och workshops samt utbildar inom hållbar turism på gymnasiet och folkhögskolan.

Linda jobbar med hållbar turism genom ett mycket nära samarbete med andra turismföretagare och markägare i området, likaså med Ödeshögs kommun. Alla dessa samarbetspartners har alltid haft en bra dialog och försökt lösa problem som uppstår tillsammans och hjälpa varandra framåt. Linda väljer att arbeta främst med mindre aktörer som enmans- eller familjeföretag och med caféer och restauranger som serverar lokalt producerad mat.

Trots sina lokala samarbeten insåg Linda att det inte räckte med dem. För hur mycket hon än försöker sköta sig

och sitt så är det förgäves om kunderna reser till Sverige med flyg från USA och Asien. Under hösten 2018 valde hon att sluta marknadsföra sig på andra kontinenter och fokuserade bara på den skandinaviska marknaden.

Samarbeten är en röd tråd genom intervjun. Även när Linda ger råd till de

Några tips från Linda till andra företag som vill arbeta mer med hållbar turism eller hållbar verksamhet:

- Fundera över vilka faktorer i din verksamhet som påverkar klimatet och/eller lokalbefolkningen mest negativt och försök eliminera dem så gott det går.
- Främja lokala företag, hitta samarbeten både inom och utanför din bransch.
- Väg även in dina kunders beteenden. Kan ni påverka dem att göra mer hållbara val, kan ni välja en mer hållbar målgrupp eller marknad?
- Juli månad är högsäsong för de flesta inom besöksnäringen, likaså alla helger från ungefär maj till september. Lägg krutet på att försöka få besökaren att komma övriga tider i första hand.
- Börja idag men nöj dig inte med att ta små steg, inledningsvis kan man ofta kan göra stora förändringar.
- Dela med dig av vad du gör och gjort för en mer hållbar utveckling – tala om för dina gäster om maten är ekologisk och lokalodlad, berätta att ni minskat matavfall, att ni minskat transporter och liknande. Det uppmuntrar andra att göra detsamma, och kunderna uppskattar det ni gör ännu mer.
- Hållbarhet handlar ju också om ekonomisk hållbarhet, i slutändan måste naturligtvis ekonomin gå runt.

som vill diversifiera sitt lantbruk med till exempel boende, café eller gårdsbutik tipsar hon om att hitta samarbeten, främst lokala. ”Viktigt är också att tänka igenom i vilken omfattning ni vill jobba och när, det är ju samma högsäsong för lantbrukare som för turismsektorn.”

Sist men inte minst vill Linda tillägga att hon önskar att vi alla kan hushålla med de få ton utsläpp som vi har per person och år.

TEXT: LINNEA SOMMAR FOTO: LINDA STAAF

Hur bekämpar jag renkavle?

Renkavle är ett besvärligt ogräs som kan orsaka stora skördeförluster. I dagsläget finns renkavle på ett fåtal ställen i Östergötland och risken är stor att det kommer bli vanligare framöver.

När ogräset upptäcks behöver det bekämpas så snart som möjligt för att förhindra spridning. Bekämpningen kan ske genom putsning eller genom användning av kemiska bekämpningsmedel. Det är viktigt att veta vid vilka tillfällen det är tillåtet att använda dessa metoder kopplat till ditt jordbrukarstöd.

Putsning

Putsning är en åtgärd för att inte få uppförökning av fröbanken och fungerar bäst på nyupptäckt renkavle. Vid putsning tillåts inte några grobara frön bildas.

Putsning är en mycket effektiv metod när det gäller **träda**. Det vill säga åkermark som får vila och inte används till produktion av jordbruksprodukter under en eller flera odlingssäsonger. För full effekt bör man putsa första gången i slutet på maj och sedan minst två gånger till under säsongen. Helst ska man då låta trädan ligga i några år så att fröna i jorden tappar sin grobarhet. Då fungerar den som en långliggande vall.

Om renkavle upptäcks i en **skyddszon** kan den behöva putsas för att förhindra spridning av renkavle till omgivande fält.

Förbud mot putsning i vissa fall

Viss mark, till exempel träda och skyddszon med miljöersättning, får man

inte putsa under perioden 1 april – 30 juni. Det kan dock finnas möjlighet att få dispens från putsningsförbudet. Kontakta oss på Länsstyrelsen för mer information om detta.

Kemisk bekämpning

För att förhindra spridning av renkavle kan växtskyddsmedel behöva användas. Dessa regler gäller för *träda* och *skyddszoner*:

Träda

- Det är vanligtvis tillåtet att använda kemiska bekämpningsmedel på en träda.
- Om trädan redovisas som ekologisk fokusareal i ansökan om förgröningsstöd är det dock inte tillåtet att använda kemiska växtskyddsmedel under perioden 1 januari till och med 15 augusti.
- Om arealen ska höstsås får träda redovisad som ekologisk fokusareal brytas den 16 juli och då kan även kemiska växtskyddsmedel användas.

Skyddszon

Det är aldrig tillåtet att använda växtskyddsmedel på en skyddszon med miljöersättning. Då måste den delen av skyddszonsåtagandet dras tillbaka.

Har du upptäckt renkavle på din mark? Hör av dig till oss på länsstyrelsen om du har frågor om villkoren för jordbrukarstöden och det generella putsningsförbudet när du ska bekämpa renkavlen.

Kontakt:

Dispenser gällande putsning av träda:

Kristina Grill
kristina.grill@lansstyrelsen.se
010- 223 55 06

Sam Forsberg
sam.forsberg@lansstyrelsen.se
010-223 55 03

Dispenser och frågor kring putsning av mark med miljöersättning:

Josefine Gunnar
josefine.gunnar@lansstyrelsen.se
010-223 55 01

Anna Sandell
anna.sandell@lansstyrelsen.se
010-223 54 99

Ängs- och betesmarksinventering 2020

Nu är det dags igen! Under säsongen 2020 kommer vi fortsätta med inventeringen av slåtterängar och betesmarker för att undersöka vilka biologiska och kulturella värden de innehåller.

Förra året hittade vi flera områden med intressanta värden, både biologiska och kulturella. Vi hoppas självklart att denna säsong ska bli lika spännande och givande.

Syftet med inventeringen är att ge en beskrivning av natur- och kulturvärdena i våra värdefullaste ängs- och betesmarker och informationen har en stor bredd av användare. Den kan användas som underlag för bland annat uppföljning och utvärdering av miljömål och miljöåtgärder, internationell rapportering, naturvårdsplanering, rådgivning, miljöövervakning och forskning. Andra användningsområden är vid betesplanering och restaurering av betesmark eller för att hitta en riktigt trevlig plats för en utflykt.

Precis som i fjol kommer inventeringarna att kontinuerligt läggas upp på TUVÅ, en e-tjänst som finns tillgänglig på Jordbruksverkets hemsida. Är ni

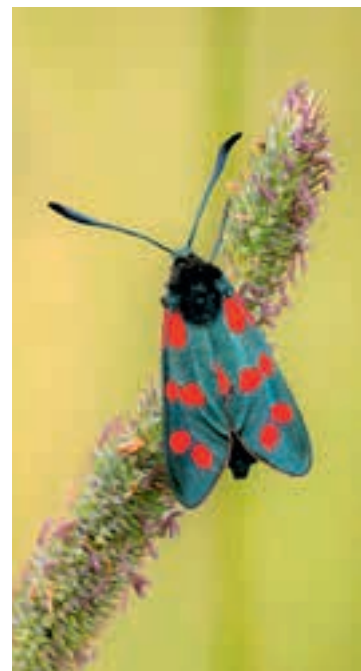
intresserade av resultat och kanske som markägare vill veta vad vi hittar på just er mark är ni välkomna att besöka www.jordbruksverket.se/tuva för mer information.

För att ni ska känna igen oss kommer vi att bära gröna t-shirts med länsstyrelsens logga på. Vi kommer även att ha skyltar i framrutan på våra bilar med information om vad vi gör och kontaktuppgifter. Vi kommer tyvärr inte hinna kontakta markägare i samband med varje besök när vi inventerar betesmarker och ängar i landskapet. Vi är tacksamma för er förståelse.

Om ni har frågor om inventeringen är ni välkomna att höra av er till Erik Widén 010-223 55 24.

*Med vänliga hälsningar
Laget för ängs- och
betesmarksinventering*

Det är vi som arbetar med ängs- och betesmarksinventeringen 2020

Coronaviruset

– vad kan Länsstyrelsen göra för företagare på landsbygden?

Länsstyrelsen hanterar som beredskapsmyndighet ett flertal uppgifter kopplande till coronaviruset. I detta nummer av Grödan skriver vi bara övergripande om frågor rörande coronaviruset och landsbygden eftersom mycket kan ändras under pressläggningens gång. **Färska information hittar du alltid på lansstyrelsen.se/ostergotland**

Många företagare har drabbats hårt av coronavirusets konsekvenser och på Länsstyrelsen gör vi vårt yttersta för att underlätta situationen med de medel vi har. Länsstyrelsen har därför infört vissa tillfälliga åtgärder för att underlätta för företagare i länet. Åtgärderna i sin helhet hittar du på Länsstyrelsens webb. Här presenteras de viktigaste insatserna samt nyttiga länkar för mer läsning:

- Länsstyrelsen kan **pröva möjligheten för företag att avvakta med avgifter för tillstånd och tillsyn**. Om du önskar avvakta med en avgift som ska betalas in till Länsstyrelsen, kontakta din handläggare eller ring Länsstyrelsens växel, telefon 010-223 50 00. Du kan också skicka e-post till ostergotland@lansstyrelsen.se eller skicka e-post till ostergotland@lansstyrelsen.se
- Hos Almi finns möjlighet till **företagslån för att överbrygga finansieringsbehov** som uppstår på grund av coronavirusets spridning. Mer information hittar du på www.almi.se.
- Region Östergötland erbjuder **Företagsjouren**, en kostnadsfri, neutral samtalspartner för företag i svårigheter. Du kan läsa mer på www.regionostergotland.se. Sök på företagsjouren.
- **Samlad information om coronaviruset för företagare** finns på www.eastsweden.se.
- Du har väl inte missat plattformen matchajobben.nu? Sidan fungerar som en anslagstavla där **företag som behöver arbetskraft och de som behöver uppdrag kan hitta varandra**.
- Det finns möjlighet att **skjuta upp tillsynsbesök och kontroller som inte är nödvändiga för att ta hänsyn till smittspridning och riskgrupper**. Vissa tillsynsbesök kan vara helt rimliga att skjuta på medan andra är mer tidskritiska. Kontakta din handläggare på Länsstyrelsen om du har ett tillsynsbesök inbokat som du önskar skjuta på.
- **Det finns möjlighet att söka anstånd om förlängd tid att lämna in miljörapporter med fyra veckor**. Om du önskar söka anstånd, kontakta din ordinarie handläggare

Anpassning av Länsstyrelsens rådgivning och gruppaktiviteter med anledning av Corona

Gruppaktiviteter

Vårens och försommarens planerade gruppaktiviteter inom Ett rikt odlingslandskap och Greppa Näringen flyttas fram till senare datum.

Rådgivning Ett Rikt Odlingslandskap

Rådgivning inom Ett rikt odlingslandskap utförs endast av personal från Länsstyrelsen. Rådgivningen fortgår som planerat. Där det är möjligt kommer fältbesök att utföras utan lantbrukarens/markägarens närvaro, för att sedan följas upp med ett telefonsamtal samt rådgivningsdokument.

Rådgivning Greppa Näringen

Rådgivning inom Greppa Näringen utförs både av upphandlade konsulter och personal från Länsstyrelsen. Rådgivningen fortgår som planerat, men enligt följande riktlinjer:

- Rådgivningar som genomförs helt och hållet utomhus prioriteras.
- Om rådgivningen innehåller både en teoridel och en praktisk del utomhus genomförs teoridelen med fördel via Skype eller telefon.
- Rådgivningsbesök utförs just nu inte hos lantbrukare som är äldre än 70 år.

I övrigt följer vi Folkhälsomyndighetens rekommendationer och stannar hemma om vi har förkylningssymtom, besöker inte lantbrukare som har förkylningssymtom, tvättar händerna ofta, tar inte i hand och håller avstånd när vi träffas.

Lantbruksdjuren i Östergötland mår bra!

I Sverige är djurskyddet generellt sett gott och vi har en djurskyddslagstiftning som ställer högre krav än många andra länder på flera områden. För att visa att vår djurhållning uppnår djurskyddslagstiftningen behöver vi göra kontroller. Oftast är djurhållningen mycket god även om brister förekommer ibland.

Statistiken från kontrollerna i hela landet visar att de vanligaste bristerna som upptäckts hos lantbrukets djur är skötselrelaterade brister. Det kan vara brister i djurens renhet och brister i torra och rena liggplatser. De flesta brister åtgärdar djurhållaren efter att vi diskuterat vad som kan förbättras. Slutsatsen efter 2019 års kontroller är att även i Östergötland är djurhållningen överlag mycket god bland lantbrukets djur.

Djurskyddskontrollen når viktigt mål

Länsstyrelsen Östergötlands djurskyddskontrollverksamhet ökade 2019. Ett av de nationella målen är att genomföra kontroll på minst 10 % av de verksamheter som har livsmedelsproducerande djur. Målet nåddes för första gången i Östergötland under 2019.

Länsstyrelsens totala kontrollverksamhet på djurskyddsområdet ökade under 2019. Totalt genomfördes nästan 500 fysiska kontroller, på plats hos djurhållaren. Detta är en ökning med nära 100 kontroller från året innan. Utöver de planerade kontrollerna utförs kontroller efter anmälan, kontrollinsatser i form av administrativ handläggning från kontoret (utifrån en prioritering om det är lämpligt), tillståndsprövningar och besiktningar av transporter.

En stor del av länsstyrelsernas arbete med djurskyddskontroll görs efter anmälningar från allmänheten. Många av de anmälningarna gäller sällskapsdjur. Under 2019 genomförde Länsstyrelsen 53 omhändertagande av djur, varav 52 ärenden gällde sällskapsdjur och häst. För att resurserna ska räcka till behöver Länsstyrelsen balansera arbetet med anmälningsärenden med kravet på att göra planerade riskbaserade normalkontroller. Många av de lantbruksföretag som fick kontroll 2019 hade aldrig haft kontroll tidigare eller hade haft kontroll för mer än tio år sedan.

Har du frågor om djurskydd?

Ring vår servicetelefon för djurskydd 010-223 51 44

TEXT: EVA-LOTTA MICKELSON
KOORDINATOR DJURSKYDD

Årets Greppa Näringen-medlem 2020

”Hela lantbruket handlar om timing – det gäller dränering också”.

De har börjat nyodla på skogsmark efter täckdikning och upptäckt dolda dikningsbrunnar – under E4:an. Bröderna Oscar och August Wängestam räds inte dränering.

Strax utanför Linköping driver bröderna Oscar och August Wängestam Vänge Ringatorp Lantbruk. De odlar 500 hektar konventionellt, med fokus på höstvetete och raps. Oscar berättar att de också odlar gula ärter, som säljs nästan direkt till konsument, vilket är extra roligt.

August och Oscar kom i kontakt med Greppa Näringen för några år sedan när en rådgivare föreslog att de borde ha en växtnäringsbalans inför kommunens miljötillsyn. Vaxtnäringsbalansen gjordes vid gårdens startbesök inom Greppa Näringen.

– Då fick vi också veta att det fanns rådgivningar om sådant vi var särskilt intresserade av, till exempel markpackning och dränering, berättar bröderna.

Efter att de fått några rådgivningar summerar Oscar:

– Det här är hur bra som helst, vi har fått hjälp med sådant som vi aldrig orkat dra i själva.

På gården, som har känsliga leror, hade de redan en tanke om att använda lätta maskiner och köra i fält vid rätt tidpunkt.

– Dränering visste vi ju att vi behövde ta tag i, vi såg ju att det samlades vatten som inte rann undan, säger Oscar.

– Rådgivaren Anuschka Heeb kom ut och hjälpte oss med en översyn av dränering och diskuterade underhåll

av diken. Vi fick hjälp att få fram gamla kartor och få grepp om vart rören tog vägen. Senare anlidade vi henne för att hjälpa oss reda ut oklarheter i dikningsföretaget, där kommunen är en av delägarna. Resultatet blev jättebra. Med en gemensam insats rensades de större dikesgravarna och alla blev nöjda.

Är ni nöjda med den rådgivning ni fått?

– Ja jättenöjda! Greppa är ett bra initiativ, det är gratis och ett bra sätt för många att komma igång. Alla är rädda för kostnader, så jag tycker det är rätt väg att gå, understryker Oscar.

Det verkar som att ni gillar det här med att gräva och jobba med dränering?

– Det mest tillfredställande med dräneringar är att hitta och lösa problem, förklarar Oscar. Det vi har gjort är att skaffa en egen grävmaskin och sen lära sig gräva på egen hand, det handlar inte om precisionsgrävning. Det är inte möjligt för alla men det har underlättat att kunna laga lite själv. Det blir inte så svårt att åka ut och rensa en vägtrumma vid infarten till åkern eller kolla efter slam i dikningsbrunnarna. Hittar man en brunn som måste rensas är det relativt lätt att med grävmaskin lyfta bort en brunnsring eller två. Det är inte ovanligt att man hittar ett trasigt rör i

Foto: August Wängestam

Oscar Wängestam framför grävmaskinen, en maskin de har stor användning för.

direkt anslutning till brunnen och kan laga det.

Oscar tillägger att ofta är den gamla dräneringen inte dålig. Det räcker med att det är ett trasigt rör på något ställe för att orsaka att vatten trycks upp. Det kan i sin tur påverka flera hektar.

–Ett exempel som vi nyligen jobbat med är att få till ett nytt landdike och en dikningsbrunn utmed E4:an. Det har varit blött där i många år. Det visade sig att när E4:an byggdes så drogs den över

Varje år tilldelas ett diplom till en medlem i länet som nominerats av rådgivare inom Greppa Näringen. I år tilldelades utmärkelsen till August och Oscar Wängestam med motiveringen:

”För entusiastiskt och flitigt deltagande i Greppa Näringen. Oscar och August har tagit till sig ny-gammal kunskap om dräneringen på gården och på ett föredömligt sätt tagit tag i underhåll av täckdikning, stamledningar och öppna diken samt aktiverat sina dikningsföretag tillsammans med berörda grannar.”

Vid en tidigare breddning av vägbanan flyttades inte dikningsbrunnen med och blev dold under vägen. Nu har bröderna Wängestam fått en ny brunn på plats så vattnet kan rinna undan.

den tidigare dikningsbrunnen. Det är ju inte konstigt att de diken varit vattenfyllda, vattnet har inte haft någonstans att ta vägen!

Ni har sett över mycket dränering, vad blir nästa projekt?

Vi har faktiskt provat att nyodla några hektar efter att en bit skog slutavverkades. Vi bestämde oss för att prova att dika ytan och odla istället. Det vart toppen, vi fick bättre arrondering och

slapp två kalla och blöta hörn där det inte växt bra. Marken är för bra för att det skulle växa skog på egentligen. Det skulle vi vilja fortsätta med på ett område till, om vi får. I bästa fall kanske det kan sås in redan i höst.

Har ni något tips till andra lantbrukare?

Ett medskick är att om du ska börja gräva – gör ledningskollen! Det är enkelt, gratis och värt det alla dagar

i veckan. Då får man utmärkt om det finns kablar och i så fall var de går. Det har visat sig att de kan vara nedgrävda lite var som helst, säger Oscar.

TEXT: LOVISA GRANBERG

Årets Greppa Näringen-rådgivare 2020

Byggrådgivare med gedigen erfarenhet

Hon har i sin yrkesbana alltid haft ett tydligt fokus på byggprojektering och stallmiljö. Med lång erfarenhet från de flesta djurslag och byggnadstyper och ett stort intresse av att hitta bra lösningar är Helena Olsson Hägg en uppskattad rådgivare för Greppa Näringen i länet.

Helena började med rådgivning i Greppa Näringen 2005, först i Kalmar län och sedan i Östergötland efter att projektet startade upp här samma år. Sedan dess har hon jobbat med stallmiljö och byggrådgivning inom Greppa Näringen en viss del av sin tid. Eftersom Helena fick mycket frågor kring energi kändes det naturligt att lära sig mer om energikartläggning. När Greppa Näringen lanserade sin rådgivning Energikollen 2012 så hoppade hon på det direkt.

Hur känns det att bli utsedd till årets Greppa Näringen-rådgivare?

– Jätteroligt! Jag gör ju inte så jättemånga rådgivningar per år men jag har gjort dem under väldigt lång tid, säger Helena. Helena är teknikagronom med byggnadsteknisk inriktning. När hon flyttade tillbaka till hemtrakterna var det trögt på arbetsmarknaden och hon beslöt sig för att starta eget företag. Efter att ha drivit sitt företag i 22 år kan hon konstatera att rådgivning kring bygg och stallmiljö alltid är aktuellt. Även om branschen förstås påverkas av marknadens svängningar.

– För tio år sedan var spannmålspriset dåligt, så då var det fler än vanligt som ville bygga stall och ha köttdjur, säger Helena.

Vad tycker du är det bästa med Greppas rådgivning?

– Jag tycker att Greppa Näringen erbjuder en bra, kunskaps-höjande rådgivning om varje gårds möjligheter. Dessutom är den kostnadsfri för lantbrukaren, vilket gör att fler har möjlighet att ta del av den än annan rådgivning. Som rådgivare med eget företag är det roligt att arbeta med Greppa Näringen eftersom man får ett stort nätverk med andra rådgivare att bolla med. Man får kollegor!

När tycker du att man har som mest nytta av rådgivningarna om Byggplanering och Stallmiljö?

– Om man funderar på att bygga om eller bygga nytt borde man ta chansen att utnyttja rådgivningen om byggplanering. Eller om man upplever att man har något problem med klimatet i stallet, till exempel fukt eller dålig luft så är rådgiv-

Varje år tilldelas ett diplom till en rådgivare i länet som nominerats av Greppa Näringens medlemmar. I år tilldelades utmärkelsen till Helena Olsson Hägg med motiveringen:

”För kompetent och engagerad rådgivning inom Greppa Näringen. Helena kombinerar aktuella teoretiska kunskaper med gedigen praktisk erfarenhet. Hon kan därför ge konkreta lösningar på komplexa problem oavsett om det gäller energieffektivisering eller stallmiljö, vilket gör henne till en mycket uppskattad rådgivare.”

ningen om stallmiljö bra. Om det gäller en befintlig stallmiljö där det finns problem så hittar jag oftast orsaken och kan diskutera möjliga förbättringar på plats.

Efter ett kort samtal med Helena kan man konstatera att hon har erfarenhet av de flesta djurslag och många olika typer av byggnader och stallar. På frågan vad som är det roligaste djurslaget att planera för säger hon diplomatiskt att ”alla djurslag är roliga, men med mjölkproduktionen är det särskilt mycket att tänka på: många djurgrupper, kotrafik och djurflöden som ska stämma.”

TEXT: LOVISA GRANBERG FOTO: SOFIE LOGARDT

Greppar du Greppa Näringen?

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både du och miljön tjänar på. Greppa Näringen är ett samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och rådgivningsföretag inom lantbruksbranschen.

För att få enskild rådgivning gäller att man ska bruka mer än 50 hektar och/eller ha mer än 25 djurenheter på gården. Inom Greppa näringen finns också kurser och studiecirklar som är öppna för alla.

Bli medlem på www.greppa.nu eller kontakta Maria Källming 010-223 55 11

Möjlighet till råd om stallmiljö och byggplanering

Med rådgivningsmodulen **Stallmiljö och yttre miljö** ligger fokus på den befintliga stallmiljön. Rådgivaren går tillsammans med dig igenom miljön i stallen. Ni diskuterar ammoniakhalter och utformningen av gödselbehållare, uppsamlingsfällor samt drivningsvägar och andra ytor närmast stallen.

I rådgivningen **Byggplanering** diskuterar du och rådgivaren de mest optimala lösningarna för en planerad om- eller nybyggnad gällande bästa miljö och ekonomi. Ni tittar även översiktligt på hur energianvändningen kan optimeras

Budgetneddragningar inom landsbygdsprogrammet

Intresset för miljöersättningarna har varit större än vad Jordbruksverket har beräknat i sina prognoser. För att säkerställa att det finns pengar till miljöersättningarna stoppade Jordbruksverket därför vissa stöd inom landsbygdsprogrammet från och med 9 april. Stoppet innebär att cirka 900 miljoner kronor dras in från projekt- och företagsstöd.

Stöden det är stopp för

- Bredbandsstöd
- Investeringsstöd för förnybar energi
- Investeringsstöd för nya jobb på landsbygden
- Investeringsstöd för småskalig infrastruktur
- Investeringsstöd för infrastruktur för rekreation och turism
- Investeringsstöd för utveckling av natur- och kulturmiljöer
- Investeringsstöd för hembygdsgårdar
- Projektstöd för lokal serviceutveckling inom kompetensutveckling, rådgivning och samarbete
- Stöd för samarbeten mellan aktörer inom jordbruk och livsmedelskedjan
- En del nationella satsningar inom kompetensutveckling, rådgivning, samarbete och innovationsprojekt (EIP)

Hur neddragningarna påverkar Östergötland

I Östergötland har stoppet endast påverkat ett fåtal ärenden inom ramen för projektstöd. Det beror på att det har varit ett högt söktryck på projekt- och företagsstöden i länet. Därför är en stor del av vår budget redan beslutad.

I dagsläget har vi ingen information om varken regler eller budget efter 2020. När vi får information kommer det att publiceras i Grödan och i det digitala nyhetsbrevet **Livskraftig landsbygd**. Läs nedan hur du gör för att prenumerera på nyhetsbrevet.

Snabbare information via mailen

Du har väl inte missat Länsstyrelsens nyhetsbrev **Livskraftig Landsbygd**? Det är ett digitalt nyhetsbrev om landsbygd, gröna näringar och kommande kurser i Östergötlands län. Om du vill prenumerera på nyhetsbrevet kan du anmäla detta på vår webbplats, sök på "nyhetsbrev".

Unik fjäril inventeras sommaren 2020

Under ett par sommarveckor i juni/juli besöks 254 områden i Östergötland som är eller kan vara intressanta livsmiljöer för den sällsynta dågräsfjärilen. Inventerarnas uppgift är att räkna antalet flygande fjärilar.

Dågräsfjärilen inventeras vart femte år

I år inventeras arten för femte gången sedan 1999. Genom att följa förändringarna i populationernas storlek över åren ges en god bild av hur det går för dågräsfjärilen. Inventeringen pågår ett par veckor när det är som flest fjärilar som flyger, troligast under perioden 15 juni-15 juli. Inventeraren går då genom de för fjärilen intressanta områdena och räknar hur många som är i luften.

Kunskap om hur antalet fjärilar ökar eller minskar kan ge en fingervisning om hur bra ett område är för arten. Minskar de i antal kanske det finns skäl att förbättra miljön. Länsstyrelsen kan då hjälpa till med råd om lämpliga åtgärder, och kan i viss utsträckning även ge ekonomisk ersättning för exempelvis röjningsinsatser.

En art med särskilda krav

Dågräsfjärilen har mycket specifika krav på den miljö den reproducerar sig i. Den vill ha lummiga lövskogar, ofta eckdominerade. Där ska det finnas solbelysta gläntor kantade av hasselbuskage och riklig förekomst av fjärilens värdväxt, lundstarr.

Nätverk av bra livsmiljöer

Dågräsfjärilen flyger inte särskilt långt, kanske någon kilometer på sin höjd. Den undviker också större öppna ytor och slutna skogar. Det är därför viktigt att det finns ett nätverk av lämpliga livsmiljöer, som också ligger inom fjärilens räckvidd. Blir miljön förstörd eller undermålig i ett område så kan arten hitta ett nytt. Det behöver också finnas större områden med väl fungerande livsmiljöer och stora populationer. Då kan individer flytta och kolonisera eller återkolonisera närliggande områden som uppfyller fjärilens krav på livsmiljö. Ofta ses honorna förflytta sig längs lövrika bryn när de söker efter nya platser att lägga ägg på.

Unik för Östergötland

Dågräsfjärilen förekommer i Sverige i två landsdelar, i Östergötland och på Gotland. De skiljs genetiskt i två underarter. Den vi har i Östergötland förekommer så vitt känt inte någon annanstans på det svenska fastlandet. Dågräsfjärilen är fridlyst och den östgötska underarten klassad som Sårbar i den svenska rödlistan över hotade arter.

**Vill du veta hur du kan gynna fjärilen?
Eller har frågor som rör inventeringen?**

Kontakta då: Kenneth Claesson
Handläggare Arter och landskap
Enheten för Naturskötsel
kenneth.claesson@lansstyrelsen.se

254 områden (blå) som
inventeras sommaren 2020.

Foto: Karl-Olof Bergman

Regeringen ger uppdrag till myndigheter för att förenkla försäljning av vildsvinskött

Fyra myndigheter får uppdrag för att bidra till att mer vildsvinskött ska nå konsumenterna. Myndigheterna är Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt och Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Enligt dagens lagstiftning måste alla vildsvin gå via en vilthanteringsanläggning innan köttet når konsument. Bara en liten del, ungefär 15 procent, av köttet från de vildsvin som skjuts i Sverige når marknaden.

Landsbygdsminister Jennie Nilsson vill underlätta för jägare och företag att få ut vildsvinsköttet på marknaden. I ett pressmeddelande den 13 april säger landsbygdsministern att uppdragen som nu beslutats är ett viktigt första steg för att möjliggöra för jägare att sälja vildsvinskött direkt till konsument.

Myndigheterna ska bland annat ta fram förslag till ny lagstiftning, utveckla ett register för jägare som vill sälja kött själva och utreda förutsättningarna för att skapa ett samlat digitalt system för spårbarhet.

Länsstyrelserna får också i uppdrag att revidera sina regionala förvaltningsplaner för vildsvin med stöd av Naturvårdsverkets nyligen reviderade nationella förvaltningsplan.

Rovdjursläget

Det preliminära resultatet av lodjursinventeringen visar på 8-9 föryngringar (en föryngring är en hona med ungar) i länet. Föryngringarna finns inom Motala, Linköping, Finspång, Mjölby, Valdemarsvik, Åtvidaberg, Kinda och Boxholms kommuner.

I vargreviret Långbogen i länets norra del har det 2019 fötts sju valpar. En av valparna har vandrat söderut. Hur många valpar som är kvar i reviret är oklart.

Sök stöd till permanenta stängsel mot rovdjur

Du kan söka stöd till stängsel mot rovdjur om du har betesdjur som betar naturbetesmarker eller slätterängar.

Stöd beviljas endast till permanenta stängsel mot rovdjur runt hela betesfällan och som byggs enligt Viltskadecenters riktlinjer. Budgeten är nationell och därmed begränsad.

För att ha möjlighet till stängselstöd måste vissa kriterier vara uppfyllda:

- Endast får-/getproducenter beviljas ersättning för uppsättning av stängsel mot rovdjur.
- Endast blocklagd betesmark och slätteräng är ersättningsberättigade.

Du får påbörja din miljöinvestering först när din ansökan kommit in och du har fått ett skriftligt besked från Länsstyrelsen. Du kan inte få stöd för det du har köpt eller gjort innan din ansökan har kommit in till Länsstyrelsen. Ersättningsnivå är 50 kronor per meter stängsel.

Mer information om stängsel mot rovdjur hittar du på jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se. Sök på stängsel mot rovdjur i sökrutan.

Har du några frågor? Kontakta oss via enheten.for.landsbygd.ostergotland@lansstyrelsen.se

Skapa blomrika marker och hjälp vilda pollinerande insekter

Artrika blommande miljöer är mycket viktiga för vilda pollinerande insekter. Historiskt sett har ängsmarker varit några av de främsta livsmiljöerna för vilda bin och fjärilar, men idag finns nästan inga ängar kvar i landet. Därför är det extra viktigt att ta hand om och bevara de blomrika miljöer som fortfarande finns.

Längs vissa vägkanter, kraftledningsgator, gamla täkter och andra öppna gräsmarker hittar vi idag de blommor som tidigare växte på våra ängar. Här har vildbin, fjärilar och andra pollinerande insekter några av sina främsta källor till nektar och pollen. Samtidigt som de samlar mat pollinerar de växter och grödor i området och bidrar till bland annat rikare blomning och större skördar. Genom enkla åtgärder går det att skapa och förbättra blomrikedomen och gynna vilda pollinatörer i landskapet.

För att bevara artrikedomen kan markerna skötas med slåtter, precis som på ängarna. Slåtter kan göras med enkla

redskap som en trimmer eller en traditionell lie, eller med större maskiner som åkgräsklippare eller traktor med slåtterbalk, rotorslåtter eller betesputs. Redskapet som används ska helst vara klippande eller skärande. Om du får miljöersättning för slåtter på din mark kan det dock finnas särskilda villkor för vilka redskap du får använda och vid vilka tidpunkter du ska slå marken.

Beroende på hur växtligheten ser ut kan den skötas på olika sätt. På marker som redan är rika på blommande örter (särskilt vädar, vädsklint, blåklockor, fibblor och ärtväxter) behöver slåtter bedrivas annorlunda än på platser där det

Den sena slåttern som utförs vid denna vägkant gör att flera olika växtarter hinner blomma färdigt och bin, fjärilar och andra insekter kan samla in tillräckligt med pollen till sig själva och sin avkomma.

främst växer kraftig flora som hundkex, älggräs eller örnbräken.

Tumregler för slåtter på redan blomrika marker

- Undvik tidig slåtter. Om växterna slås av tidigt på säsongen leder det till matbrist för alla vilda pollinatörer, eftersom ängsväxter då inte hinner gå upp i blom och aldrig får chansen att sprida sig.
- Slå växtligheten sent på sommaren, gärna efter 15 augusti, såvida inte trafiksäkerheten påverkas negativt.
- Om slåttern behöver ske tidigare än 15 augusti kan den utföras växelvis. Slå då endast en del av marken och lämna andra delar orörda, så att det alltid finns blommande växter.

Tumregler för slåtter på platser med högvuxen och kraftig vegetation

- Slå tidigt och helst flera gånger under säsongen. Näring tas då bort från marken och man får bort de växter som annars konkurrerar ut de känsliga ängsblommorna.
- Slå många år efter varandra. På sikt kan den högvuxna floran utarmas och ängsväxterna kan ta plats.

Oavsett när slåtter utförs är det positivt om allt växtmaterial som slås tas bort från platsen. Näring försvinner då från marken, vilket ökar chanserna för att kraftig vegetation ska minska och för att ängsväxterna ska överlevna.

Vill du ha fler råd kring hur du kan gynna vilda pollinatörer på din mark, kontakta gärna; Tommy Karlsson tommy.karlsson@lansstyrelsen.se 010-223 53 99 eller Sofia Almkvist sofia.a.almkvist@lansstyrelsen.se 010-223 54 14

Konceptet Reko-ringar har vuxit under åren och i dag finns mellan 140 och 150 Reko-ringar i Sverige. I Östergötland finns i dagsläget ett tiotal fördelade över länet, från Norrköping i norr till Kisa i söder.

Ingrid Wiklund,
Ekdala gård

Stort intresse för Reko-ringar

Intresset för Reko-ringarna har ökat rejält sedan coronaviruset förändrade vardagen för många matproducenter. Fler företag har anslutit sig och även kundernas intresse för närodlat har blivit större.

– Det har ökat jättemycket. Vi har sålt slut på allt vårt lammkött via Reko-ringarna, säger Ingrid Wiklund från Ekdala gård.

Reko-ringar är ett sätt att handla lokalproducerad mat utan mellanhänder. Beställningar sker via en Facebook-grupp där vem som helst kan bli medlem. De producenter som har något att sälja skriver det i gruppen, kunderna går in och bokar i kommentarsfältet och betalar via Swish. Det kan vara ägg, kött, morötter, potatis eller bröd. Sedan sker utlämningen av varorna på en företagsparkering eller liknande.

I Linköping är det utlämning varannan vecka, på tre olika platser. Ingrid Wiklund från Ekdala gård har varit med i Reko-ringen i flera år och har märkt av en tydlig ökning i försäljningen den senaste tiden.

– Jag tror att konsumenterna blir mer medvetna om maten i sådana här tider, säger hon. Man vill handla närproducerat och inte importerat.

Och det är förstås oerhört viktigt för oss lokala producenter.

Flera nya producenter har anslutit sig till Reko-ringarna den senaste tiden. Många vill hitta fler försäljningskanaler i en tid när exempelvis restauranger drar ned på sina inköp. Annika Nilsson från Cocosbollsfabriken är ny medlem i Reko-ringarna, och hon ser det som ett enkelt sätt att nå konsumenterna.

– Det ligger väldigt mycket i tiden att handla närodlat och miljövänligt, säger hon. Vi får en personlig kontakt med kunderna här och de får träffa oss producenter direkt.

En av Annikas kunder vid dagens utlämning är Kerstin Andersson. Förutom tre paket kokosbollar har hon köpt kombucha, morötter, ägg och potatis. Hon handlar på Reko-ringarna varje gång.

– Det här passar oss, säger hon, vissa produkter köper vi bara på Reko-ringarna. Det är ett superbra sätt att handla lokalt.

ANCHI ALM

Länsstyrelsen Östergötland

Besöksadress:	Östgötagatan 3, Linköping
Postadress:	Länsstyrelsen Östergötland, 581 86 Linköping
Telefon:	010-223 50 00
E-post:	ostergotland@lansstyrelsen.se lansstyrelsen.se/ostergotland

AVDELNINGEN FÖR DJUR, LANDSBYGD OCH LIVSMEDEL

Leclercq, Maria Avdelningschef 010-223 52 57

Enheten för jordbrukarstöd

Hellberg, Kristoffer Enhetschef 010-223 55 32

Fältgruppen

Fahlborg, Magdalena Koordinator, kontrollansvarig 010-223 55 07
 Carlsson, Emelie Arealkontroller 010-223 55 33
 Grenestam, Markus Arealkontroller 010-223 55 30
 Malmström, Annika Djurkontroller 010-223 54 96
 Trogen, Mari Tvärvillkor och verksamhetskrav 010-223 55 16
 Boreson, Hedvig Tvärvillkor, skötsel av mark 010-223 55 31
 Claesson, Annelie Samord. åtagandeplaner 010-223 55 17

Handläggargruppen

Öberg, Catrin Koordinator, handläggning 010-223 55 02
 Forsberg, Sam
 Gårdsstöd, Förgröningsstöd, Stöd till unga lantbrukare 010-223 55 03
 Hansen, Matilda Betesmarker och slätterängar 010-223 55 34
 Sandell, Anna Ekologisk produktion 010-223 54 99
 Gunnar, Josefine Skyddszoner 010-223 55 01
 Magnusson, Helena Vätmarker 010-223 54 98
 Gustafsson, Andreas
 Nötkreatursstöd, Kompensationsstöd, Vallodling 010-223 54 88
 Eugén, Sarita Blockkartor och nya kundnummer 010-223 54 86

Enheten för landsbygd

Boe Skåmedal, Susanne Enhetschef 010-223 54 83

Företags- och projektstöd samt miljöinvesteringar

Roback, Magnus 010-223 54 89
 Ahlstrand, Kristi 010-223 54 85
 Kärregård, Marie 010-223 55 09
 Ahlgren, Christoffer 010-223 53 03
 Simic, Ranko 010-223 52 97
 Sommar, Linnea 010-223 55 35
 Kihlstedt, Gunilla 010-223 55 25

Rådgivning och tillsyn

Ett rikt odlingslandskap

Boe Skåmedal, Susanne 010-223 54 83
 Bergman, Maria 010-223 55 18
 Eliasson, Anders även bitillsyn & fastigheter 010-223 54 94
 Widén, Erik Ängs- och betesmarksinventeringen 010-223 55 24

Greppa Näringen

Grill, Kristina Behörighetskurser 010-223 55 06
 Källming, Maria Samord. Greppa 010-223 55 11
 Granberg, Lovisa Greppa Näringen 010-223 54 90

Enheten för djurskydd, veterinär och vilt

Loor, Helen Enhetschef 010-223 52 59
 Stridh, Pernilla Länsveterinär 010-223 52 58
 Wallberg, Lina Förprovning djurstallar 010-223 52 61
 Servicetelefon djurskydd öppettider 9-12 010-223 51 44

Viltthandläggare

Kjällander, Mia 010-223 53 23
 Näsman, Fredrik 010-223 55 38
 Jourtelefon för angrepp av stora rovdjur 010-223 55 45

AVDELNINGEN FÖR MILJÖ OCH NATUR

Källming, Jonas Avdelningschef 010-223 54 82

Enheten för tillsyn och förorenade områden

Gyllensvaan, Jenny 010-223 55 42

Enheten för miljöprovning

Axelsson, Karl-Martin 010-223 53 36
 Flink, Maria 010-223 54 18

Har du frågor om SAM-ansökan?

Ring 0771-67 00 00

Har du frågor om EU:s jordbrukarstöd? Mejla till:
jordbrukarstod.ostergotland@lansstyrelsen.se

För övriga frågor, mejla till:
ostergotland@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND